

6. maj 2019

UPA2019/43

Allannguut

Siunnersuut 20-12-2018-meersoq taarserpaa

(Allanngortinneqarpoq oqaaseq *nakkarsaasarneq* taarsiullugu *pimmatiginnittarneq*)

Inatsisartut Suleriaasianni § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

Meeqqat Atuarfianni atuartut akornanni pimmatiginnittarneq pinaveersaartinniarlugu periusissiamik kingusinnerpaamik UPA2020-mi saqqummiunneqartussamik Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aaliangiiffigisassaattut siunnersuut. Periusissiap atuutsinneqalernissaanut suliniutit assigiinngitsut qaqugukkut aallarnisarneqarnissaannut piffissalersuut ilanngunneqassaaq.

(Inatsisartunut ilaasortaq Aqqa Samuelsen, Inuit Ataqatigiit).

Tunngavilersuut:

Inuiaqatigiulluta tamatta meeqqat inuusuttullu pitsaanerpaamik toqqammavissinneqarlutik Meeqqat Atuarfianni atuartinneqarnissaat soqutigisaraarput. Meeqqat inuusuttullu pitsaanerumik atuartitaanerisa ingerlanneqarnissaannut sinaakkutissanik pilersitsinissatsinnut ataatsimoortariaqarpugut. Ataatsimut anguniagaqatigiinnitsivut Meeqqat Atuarfianni sinaakkutit pitsaasut pilersinneqarsinnaasut upperaarput. Aamma atuartut eqqarsaatigalugit toqqissisimanarnerumik, imminut ataqeqatigiiffiusumik ineriartormik kinguneqartussamik ilusilersuinissamut politikikkut suleqatigiittariaqarnerput pinngitsoorneqarsinnaanngilaq.

Ullutsinni Meeqqat Atuarfianni atuartut, meeqqat inuusuttullu, amerlasuut alloriaqqinnissaminnut ineriartornissaminnullu pisariaqartitsippat. Meeqqat inuusuttullu pisariaqartitaat tunngavigalugit atuartitaanerup pitsaanerumik ilusilersornissaanut alloriaqatigiinnissarput pinngitsoorneqarsinnaanngilaq. Meeqqat Atuarfianni ilikkagassanik pisinnaasassanillu pisariaqartunik tamanik atuartut inooqataanikkut tunuliaqutaat apeqqutaatinnagit pissarsitinnissaannut ineriartornissamullu pisinnaatitaaffeqarnerat eqqarsaatigalugu, avatangiiseq pitsaanerusoq pilersittariaqarparput.

Meeqqat Atuarfianni atuartut akornanni ajoraluartumik meeqqat inuusuttullu akornanni pimmatiginnittarneq atugaavoq. Nunatsinni Meeqqat Atuarfianni meeqqat inuusuttullu akornanni pimmatiginnittoqartartoq misissuinerit arlallit ersersippaat. Assersuutigalugu MIO-p angalanermini

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

nalunaarusiaani¹ ersersinneqarpoq, ilaatigut uparuaaffigineqartumik. Meeqqat Atuarfianni meeqqat inuusuttullu akornanni timikkut tarnikkullu pimmatiginnittoqartarnera assersuutissaqartoq meeqqaniit uppersarsarneqarpoq, meeqqallu arlaqartut eqqaavaat ilinniartitsisut pimmatiginnittoqarsimatillugu ”soqutiginningsutut” inissisimasut. Meeqqat inuusuttullu oqariartuutaat tusaaniartariaqarpavut. Meerartatta inuusuttortattalu Meeqqat Atuarfianni pimmatigineqaratik, timikkut tarnikkullu innarlerneqannginnissamut illersorneqarlutik atuartitaanissaminnut pisinnaatitaaffeqarput. Taamaattumik pimmatiginnittarnerup pinaveersaartinnissaanut meeqqat inuusuttullu pitsaannerusumik sinaakkuteqarlutik Meeqqat Atuarfianni atuartitaanissaat suleqatigiiffigalutigu kivitseqatigiiffigisariaqarpavut.

Meeqqat Atuarfianni annertuumik alloriarfiusariaqartumik kivitassaqaqarnerput nassuerutigisariaqarpavut. Meeqqat Atuarfianni unammilligassat pitsanngorsagassallu peqqissaarullugit susassaqaqarfiup iluani suliarisariaqarpavut. Meeqqat Atuarfianni meeqqat inuusuttullu akornanni pimmatiginnittoqartarnera unammilligassaasoq oqaatigineqartariaqarpoq. 2015imi Ilinniartitaanermut, Ilageeqarnermut, Kultureqaqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup, KANUKOKA aammalu IMAK suleqatigalugit Nunatsinni meeqqat atuarfiannik naliliineq² ingerlappaat. Misissuinermi matumani ilinniartitsisut qinnuigineqarput ilaatigut ajornartorsiutit annerpaat pingasut nalunaaqqullugit. Ilinniartitsisut akissuteqaataat aallaavigalugu pimmatiginnittarneq Meeqqat Atuarfiata ajornartorsiutaasa annertunerpaat pingasuusut ilagivaat.

HBSC (Health Behaviour in School-Aged Children) tassaavoq nunarsuaq tamakkerlugu meeqqat inuusuttullu peqqissusaannik peqqissutsikkullu ileqqunik misissuineranut suleqatigiiffik, tassanilu nunatsinni meeqqat 5. klassiniit 10. klassinut atuartut peqataasinneqarput.

2004-mi peqqissutsikkut nalunaarusiami³ atuarneqarsinnaavoq, niviarsiaqqat nukappiaqqanit annertuneroqisumik pimmatigineqartartutut oqariartuuteqartut, aammalu utoqqaliartortilluni pimmatigineqartartutut misigisarneq annikilliarortartoq. Nunatsinni meeqqanik atuartunik 2014-imi misissuinerup⁴ aamma HBSC-ip qulaani pineqartup misissuinerata ersersippaat pimmatiginnittarneq meeqqat inuusuttullu akornanni annertungaatsiartumik atugaasoq. 2006-imilu Kalaallit Nunaanni pimmatiginnittarneq nunani 40-ni atuartunut allanut sanilliullugu annertunerpaanut ilaavoq.

Meeqqat Atuarfianni atuartut akornanni pimmatiginnittarneq pinaveersaartinniarlugu periusissiamik suliaqartoqartariaqartoq Inuit Ataqatigiit isumaqarput. Meeqqat Atuarfianni atuartut akornanni pimmatiginnittarnerup pinaveersaartinnissaanut alloriarfiusariaqarnerput periusissialiornikkut

¹MIO, "Børnetalsmandens rejserapport, Qeqqata Kommunia" 2017.

²Danmarks Evalueringsinstitut, "Grønlands folkeskole" 2015.

³INUSSUK, Arktisk forskningsjournal 2, "Sundhed og helbred hos skolebørn i Grønland fra 1994 til 2002", 2004.

⁴Statens Institut for Folkesundhed. "Trivsel og sundhed blandt folkeskoleelever i Grønland". 2015.

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

timitalernissaa qulakkeertariaqarparput. Meeqqat, inuusuttut, ilinniartitsisut minnerunngitsumillu angajoqqaat inuiaqatigiillu ataatsimut isigalugit Meeqqat Atuarfianni pimmatiginnittarnerup pinaveersaartinnissaanut ataatsimoorussamik iliuseqaqatigiittariaqarpugut. Periusissami atuarfiit pimmatiginnittoqanginnissaanut periusissiorinissaminnut akisussaaffeqassapput, taamatuttaaq atuartunut/angajoqqaanullu naammagittaalliorfissaq inerisarneqassalluni.

Taamaasiornikkut kommunit politikikkut alaatsinaassinnaanernerat qulakkeerneqassaaq.

Nunatsinni Meeqqat Atuarfiini ilinniartitsisut ulluinnarni unammilligassarpassuaqarput. Atuartut akornanni pimmatiginnittoqarsimatillugu ilinniartitsisutut sulinerup unammilligassarpassuaqareersup saniatigut nukiit piffissarlu ilinniartitsinissamut atornagit – atuartut ataasiakkaat isumassornerannut atorineqarsinnaasarpup. Meeqqat atuarfiini atuartut pimmatigineqartartut atuarusussuseeruttarnerat, ilikkarniarnissamullu soqutiginnikkunnaartarnerat tigooraasinnaajunnaartarnerallu takornartaanngillat.

Namminersorlutik Oqartussat Naalakkersuisullu Meeqqat Atuarfianni atuartut akornanni pimmatiginnittoqartarnera eqqarsaatigalugu ataatsimuulersitsinissamut pisussaaffeqartut Inuit Ataqatigiit isumaqarput. Meeqqat Atuarfianni atuartut akornanni pimmatiginnittoqartarnera kommunit kisimik akisussaaffigisinnaanngilaat. Pimmatiginnittoqartarnera pinaveersaartinniarlugu Namminersorlutik Oqartussat Naalakkersuisullu akisussaaffimmik tigusinissaat pinngitsoorneqarsinnaanngilaq. Meeqqat Atuarfianni pimmatiginnittarnerup pinaveersaartinnissaanut Nuna tamakkerlugu ataatsimuulersitsisumik periusissiamik suliaqartoqarnissaa meeqqat, ilinniartitsisut, angajoqqaat inuiaqatigiillu pisariaqartippaat. Namminersorlutik Oqartussat Naalakkersuisullu Meeqqat Atuarfianni pimmatiginnittarnerup pinaveersaartinnissaanut periusissialiornissamut kommunit qanimut suleqatigalugit allorissaaqatigiinnissaat pinngitsoorneqarsinnaanngilaq, meeqqat inuusuttullu toqqissisimasumik avatangiiseqartinneqarlutik ineriartornissamut pisinnaatitaaffeqarnerisa timitaliiffiginissaat eqqarsaatigalugu.

Pisortanut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Periusissialiorneq aamma ilisimasalinnut tusarniaanerit AC-fuldmægtigip ukiumi ataatsimi sulineranik naleqartussatut missingerneqarput, tassa 500.000 kr.-it missaannik. Aningaasanut taakkununga ilaassapput nutserineq, naqiterineq, aammalu periusissiap saqqummiunneqarnera. Periusissiaq aammalu atorineqalnera siunissami Meeqqat Atuarfianni pimmatiginnittarnerup pinaveersaartinnissaanut iluaqutaasussatut isigineqarpoq, periusissialiernerlu siunissaq eqqarsaatigalugu imminut akilersinnaalluassalluni.

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

Taamatut nuna tamakkerlugu siunnersuutigineqartutut periusissioinnissami, siunissamilu aningaasatigut tapersorsorneqarnissaanik qulakkeerinnermi aningaasatigut allaffissornikkullu kinguneqarnissaa ilimanaateqarpoq. Iliuusissatut pilersaarut siunnersuutigineqartutut saqqummiunneqarsimatinnagu kingunissai taakkua saqqummiunneqarsinnaanngillat. Pilersaarutilli piviusunngortinnissaani aningaasatigut allaffissornikkullu aningaasanik qanoq amerlatigisunik illikartitsisoqarnissaanut tunngasut pilersaarusiassiinnaapput.

Namminersortunut aningaasaatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Soqanngilaq.

Innuttaasunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Soqanngilaq.